

Иван ПОПОВИЋ*

ХРОНОЛОШКИ ПРЕГЛЕД СТЕЧЕНИХ САЗНАЊА О НАСЕОБИНАМА ЗА ОДМОР И РЕКРЕАЦИЈУ У ПРОСТОРНИМ ЦЕЛИНАМА СРБИЈЕ

Извод: У уводном делу чланка су укратко изнета најзначајнија успутнаказивања о проблематици савремених насеобина за одмор и рекреацију. Потом су подробније приказана сва истраживања из домена ове тематике, која су реализована, на територији Србије, током десетогодишњег (1981-1990.) периода. У том погледу је исто учињено и са каснијим осмогодишњим (1991-1998.) периодом, те је тако сасвим уобличен хронолошки преглед свих стечених сазнања о насеобинама за одмор и рекреацију које су се умногоме формирале на теренима издвојених просторних целина Србије.

Кључне речи: Старе виле, ранији летњиковци, одмаралишно-рекреативни објекти, насеобине за одмор и рекреацију

У нашем обимнијем монографском раду (*Станковић С., Поповић И., Јовичић Ж.*, 1998), начињеном у коауторству (*Станковић С., Поповић И., Јовичић Ж.*, 1998.), пало нам је у дело саопштење о регионалној проблематици насеобина за одмор и рекреацију у Србији. У њему је изнађен „поглед на могућу регионализацију географске стварности Србије са аспекта ових, дотада упознатих” (*Станковић С., Поповић И., Јовичић Ж.*, 1998: 45), насеобина. Притом су узете у обзир све наше двоиподеценијске истраживачке опсервације (*Поповић И.*, 1982-1998), као и умногоме успутно изношена, публикована или усмена, знања о различито окупљеним објектима за одмор и рекреацију у одређеним просторима Србије. Реч је једино о оним уочљивим просторним целинама или њиховим деловима у којима су извесни локалитети постали (и остали) више или мање привлачни за постепену или стихијску изградњу толиког броја поменутих објеката тако да им је то и узроковало диференцираност од околних територија. Од ових објеката су се уобличиле истомислене насеобине на многим местима у простору околине великих градова, обала већих река и језера, бања и новонасталих бањских насеља, разноликих планинских терена као и посебно атрактивних локалитета. Овако означена концентрација насеобина за одмор и рекреацију је независно представљена од хронологије стицања истосмислених научних сазнања, будући да се имало у виду да ће се и таква тематика

* мр Иван Поповић, истраживач-сарадник, Географски институт „Јован Цвијић” САНУ, Београд.

укратко обрадити. Отуда је и усредсређен напор на хронолошко сагледавање оних географско-туристичких сазнања која су, током скоро две деценије (1981-1998.), била скопчана са продубљенијим изучавањима истосмислених насеобина, ситуираних у издиференцираним просторним целинама широм Србије.

Не узимајући у виду - пре више од три деценије, начињен (*Јовичић Ж.*, 1967) солидан научни напис, којим је заснован приступ генералисаном упознавању споменуте тематике на примеру овећег терена Грочанског Подунавља (*Јовичић Ж.*, 1967), може се слободно потенцирати да су се код нас таква изучавања појавила са приметним закашњењем како у односу на инострана тако и на она проучавања која су била реализована на територијама неких бивших југословенских република. Ово и из разлога што је посебно занимање за ову научну проблематику започело у Србији тек крајем седамдесетих година.

У међувремену, односно нарочито у периоду 1972-1980. године, вршена су и она друштвено-географска изучавања у којима је - у опсегу дотадашњег знања о овој (новонасталој) просторној појави, успутно казивано и о ондашњем степену уобличавања насеобина за одмор и рекреацију. У том контексту је, у циљу подробнијег познавања туристичког центра Дивљана (територија општине Бела Паланка), презентирана (*Костић М., Мартиновић Ж.*, 1972) не само ондашња његова дистрибуција објеката и површина, у оквиру које је и „простор где су многе викенд-кућице - виле” (*Костић М., Мартиновић Ж.*, 1972: 133), него је и предпостављено да ће таква будућа „насеобина имати око 350 приватних викендица и вила” (*Костић М., Мартиновић Ж.*, 1972: 135).

И у саопштењу (*Ђуричковић В.*, 1973) о виноградарству Фрушке Горе предочено је, у више наврата, да је евидентном смањивању површина под виноградима „знатно допринела и непланска изградња викенд насеља и насеобина последњих година” (*Ђуричковић В.*, 1973: 90-91). Као једно „од најмлађих бањских насеља Србије” (*Костић М.*, 1973: 113) Ргошка Бања (територија општине Књажевац) је - по друштвено-географским опсервацијама М. М. Костића (1973), још „1970. године имала прве објекте за одмор и рекреацију” (*Костић М.*, 1973: 111) у оквиру своје морфонасеобинске структуре.

У домаћају „села Прилике по којем је и на назван” (*Костић М.*, 1975: 51) локалитет бањских вода Прилички кисељак (територија општине Ивањица) је објашњен (*Костић М.*, 1975) и као врло атрактиван терен за подизање објеката за одмор и рекреацију. То је и резултирало, још у 1973. години, њиховом зачетом градњом на два раздвојена места - Забраница и Миљева гора (*Костић М.*, 1975).

Приказом природних потенцијала за развој туризма на територији општине Ужице дотакнуте су (*Ракићевић Т.*, 1976) и неке „пејзажно-топографске и биогеографске карактеристике” (*Ракићевић Т.*, 1976: 52) ове комуне. Исте се огледају у сажетој просторној представи тамошњих насеобина за одмор и рекреацију међу којима је и она на локалитету (Бела земља) који је на Мачкатској површи Златибора. Говорећи о релацијама нашег села и планинског туризма М. М. Бревинац (1976) је назначио да је том простору „препуштено да грађани-странци понесу викенд-вилски туризам” (*Милошевић-Бревинац М.*, 1976: 64). Тиме је, колико нам је у знању, исказан и засебан поглед на терминолошко генералисање одређеног дела истосмислене научне проблематике, будући да су таква излетничка кретања означена сумарним изразом, несумљиво заснованим на викенд боравку у (вилским) објектима за одмор и рекреацију.

Разматрајући одлике нископланинског Калафата М. М. Костић (1979) је изнео да су се, под његовом северном подгорином, увелико „засновали” локалитети (Крављанско топило и Попшичка бањица) лековитих вода. Наведено је и да се првопоменути локалитет, од 1974. године, „постепено изграђивао и са стилским вилама и лепим викендицама” (*Костић М.*, 1979: 173) на потесу Топлик. Казано је да је и другопоменути локалитет нешто доцније израстао, претежно на потесу Бигар, у врло привлачан „пункт” за подизање различитих објеката за одмор и рекреацију (*Костић М.*, 1979). Услед прилично погодних (теренских) услова за сваколику градњу позната Бања Врујци се - као што је и успутно наглашено (*Милановић Д.*, *Костић М.*, 1979), одликује великим бројем објеката за одмор и рекреацију. Они су се, изван ужег бањског реона, понајвише сконцентрисали на неколико потеса (*Костић М.*, *Милановић Д.*, 1979), међусобно различите удаљености.

И приликом географско-туристичког третирања (*Костић М.*, *Мађејка М.*, 1980) Бање Врујци је констатовано да је у том простору започела градња таквих објеката. Њима су биле обухваћене - старим рудником и старом стамбеном Колонијом раздвојене (*Мађејка М.*, *Костић М.*, 1980) - две истосмислене насеобине, свака „са приближно 85 различитих зграда за викенд становање” (*Мађејка М.*, *Костић М.*, 1980: 260).

Током наредног десетогодишњег (1981-1990.) периода, нешто већа и продубљенија научна знања о овим насеобинама за одмор и рекреацију отпочињу да се сусрећу и у посебним текстовима, публикованих у неким (периодичним или повременим) географским и сродним едицијама из универзитетских центара Србије. У првој години овог периода, уз тумачење географских појава, процеса и односа на територији општине Беочин изнети су (*Bukurov B.*, *Bogdanovi*

@., 1981) и најопштији подаци о тамошњим, још онда, прилично оформљеним, насебинама за одмор и рекреацију. Ситуиране искључиво у приобаљу Дунава, исте су тако и у Подунављу, односно у таквој просторној целини што је у нас окарактерисана као једина права регија ове врсте. Споменути су, у оквиру одређених атара, они потеси на којима је, по ранијим (1973) локалним пописним резултатима - био окупљен различит број објеката за одмор и рекреацију чији власници ту „проводе цео викенд а често и део дана ван радног времена, па чак и годишњи одмор” ((*Bukurov B., Bogdanovi*) @., 1981: 145).

Већ у следећој години, из простора нископланинских терена Србије, проучене су (*Поповић И.*, 1982) туристичке ознаке на Сувоборском Рајцу. Презентирана је годишња хронологија изградње „породичних” кућа за одмор и рекреацију током периода 1967-1981. године, а разабрана је и њихова просторна дисперзија у опсегу, упадљиво раздљених, већих група. Наглашено је да је на том терену овладао специфични и „уједно најсавременији вид боравишног туризма - викенд туризам” (*Поповић И.*, 1982: 351), кога одликују кретања узрокована краћим (два-три дана) али чешћим (просечно три пута у месецу) боравком у таквим објектима овог простора.

Иста индивидуална здања су на другом месту разматрана и у „погледу висинске ситуираности као и са гледишта величине корисне површине” (*Поповић И.*, 1983: 84). Том приликом је, у обради насеобинско-туристичких одредница нископланинске Букуље, шире указано (*Поповић И.*, 1983) и на стална места власника оних објеката за одмор и рекреацију који су се окупили на четири неједнака локалитета поменутог нископланинског терена Србије. Скоро истовремено су, у оквиру средњевисоких планинских терена Србије, истражене (*Ршумовић Р.*, 1983) хидролошке особености Златиборског серпентинита. Учињено је то у циљу неопходног решавања присутних комуналних проблема, изазваних масовнијим грађевинским захватима различитих димензија. Утврђено је да су евидентни канализациони проблеми настали са драстичним загађивањем приземних делова простора. Разливање фекалних вода из септичких јама је баш у оним „теренима који су на таква загађења веома осетљиви” (*Ршумовић Р.*, 1983: 472) услед своје намене слободној изградњи објеката за одмор и рекреацију. Са обрадом (*Костић М., Поповић И.*, 1983) међудејства природних чинилаца и друштвених фактора просторне стварности Горњотрпчанске Бање по први пут је обухваћена, „на достигнутом нивоу савременог балнеотуристичког развитка” (*Костић М., Поповић И.*, 1983: 115) исте, и изградња њених објеката за одмор и рекреацију. У том смислу су у домањају (простора) новонасталих бањских насеља и недовљно афимирсаних бањских вода -

изанализиране површине оних плацева на којима су саграђени такви објекти, а изложен је и преглед њихових власника према сталном пребивалишту. Засебно је указано на „изражена сувласништва и вишевласништва над тим објектима” (*Костић М., Поповић И., 1983: 111*), јер су овакви облици власништва ређе присутни код ове градње не само у означеним бањским просторима већ и у истородним просторним целинама Србије.

Поменути бањски простори су, и у следећој години, били у третману сродног тумачења. Заправо, објашњене су (*Мађејка М., Поповић И., 1984*) савремене последице измењеног коришћења аграрних површина услед масовније викенд и сличне градње у Бањи Врујци. Назначен је број и коментарисане су величине површина новонасталих „викенд” парцела, смештених у оним мањим деловима тамошњих катастарских општина (Попадић, Ракари, Берковац и Гуњица) који су били „захваћени Генералним урбанистичким планом Бање Врујци” (*Мађејка М., Поповић И., 1984: 108*), односно првим планом те врсте за ово, у новије време афирмисано, бањско насеље. Поводом истовременог образлагања савременог територијалног ширења варошице Гроцке, у већој мери је анализирана, у том сектору Подунавља, легална и бесправна („дивља”) градња објеката за одмор и рекреацију. Овакво њихово, веће или мање, окупљање је посматрано према тамошњим звањим местима односно (издвојених) истоврсних локалитета особито у оном делу општинске територије која је у непосредној и нешто даљој околини овог сталног насеља (*Савић О., 1984*). Сем тога, о власницима таквих објеката је нешто више казивано (*Савић О., 1984*) из другог угла, будући да им је ратумачена професионална и социоекономска структура, а с обзиром на релативну близину Београда и сва места њиховог сталног пребивања. Надаље, у оквиру географске окарактерисаности територије општине Стара Пазова, исте године су саопштени (*Jur~i} S., 1984*) и елементарни подаци о насеобинама за одмор и рекреацију. Приобално сконцентрисане у сектору Подунавља, што је одређен извесним деловима атара сеоских насеља Сурдука, Белегиша и Старих Бановаца, исте су просторно исказане толиким бројем истосмислених здања тако да им је прилична заступљеност нарочито околу Белегиша „у знатној мери смањила могућности ратарске производње” (*Jur~i} S., 1984: 216*). У овом третману је, крајем поменуте године, по први пут било обухваћено и једно посебно атрактивно место услед географско-туристичког представљања (*Костић М., Поповић И., 1984*) Савинца са територије општине Горњи Милановац. Констатовано је да је такав локалитет доста давно, односно „још од шестдесетих година 19. века” (*Костић М., Поповић И., 1984: 184*) па тако и међу првима у Србији - започео „своју функцију од-

маралишног пребивалишта” (*Костић М., Поповић И., 1984: 188*). Наиме, у посебно привлачном амбијенту, постојећи чардаци („спратне колибе” - *собрашнице*) у Савинцу су од тог времена имали улогу зграда за породични одмор и уживање, претежно о верским празницима у топлијем делу године. И у савремено време се он испољава као омања насеобина за одмор и рекреацију којом су захваћена истосмислена здања распоређена на четири потеса. Исказана су и места сталног боравишта „сопственика ових објеката, који нису у великом броју али су зато специфични по томе што се поред њих налазе базени за купање. Са аспекта присутности оваквих одмаралишно-рекреативних објеката Савиначка насеобина за одмор и рекреацију је вероватно на првом месту у Србији, јер у науци још увек није познато да је на било ком таквом локалитету, из (њених) назначених просторних целина, сконцентрисано чак седам базена за купање (*Костић М., Поповић И., 1984*).

Током 1985. године обogaћена су оваква сазнања са још четири чланка у којима се, са неједнаких гледишта, расправља о разноликим насеобинама за одмор и рекреацију из различитих просторних целина Србије. Тако, у монографском приказу (*Костић М., Поповић И., 1985*) Орашког кисељака, као посебно атрактивног места на територији општине Варварин, било је речи не само о сталним пребивалиштима власника зграда за одмор и рекреацију већ и о облицима њиховог власништва. Тада је по први пут представљена издељеност ових здања на нешто веће, новосаграђене, као и оне омање, приземне - за одмаралишно-рекреативни боравак адаптиране, зграде „које су стечене деобом наследне оставштине” (*Костић М., Поповић И., 1985: 91*). Исказана је и морфoфизionoмија Орашке насеобине за одмор и рекреацију, пошто њених објеката „има скоро у свим деловима овог Кисељака” (*Костић М., Поповић И., 1985: 95*) који је релативно компактно насељен. С обзиром да је тематика о сталним пребивалиштима „сопственика” објеката за одмор и рекреацију тада постала јако занимљива и за нешто ближа упознавања, схватљиво је што је иста, скоро истовремено, тумачена (*Поповић И., 1985*) на примеру власника таквих здања, дистрибуираних у опсегу 19 атара територије оне општине (Варварин) која је умногоме у околном простору градских насеља Великог Поморавља - Јагодине, Параћина и Ћуприје. Констатовано је да им власници стално бораве чак у 24 насеља међу којима су у приличној мери заступљени и ови градови, јер је у њима кумулативно настањено чак 39,72% свих „сопственика” таквих здања. Наглашено је да се по томе истиче и „Београдска агломерација”, будући да из ње „потиче” скоро сваки други (43,16%) власник „истосмислених објеката који су лоцирани у оквиру граница варваринске општине” (*Поповић И., 1985: 57*). Пос-

матране са аспекта локација објеката за одмор и рекреацију издвојене су, по први пут у домаћају ове тематике, и зоне тзв. „одмаралишно-рекреативне (викенд) гравитације” прва - до 45 км, друга од 45 до 90 км и трећа преко 90 км. Из простора у приобаљу већих река и вештачких језера Србије, разматране су (Поповић И., 1985), у истој години, главне просторне одлике насеобине за одмор и рекреацију у пределу Власинског језера. Иста је започела да се образује још од 1965. године да би већ након две деценије обухватила неколико већих група објеката за одмор и рекреацију (Поповић И., 1985). Утврђено је да су међусобно диференцијални бројеви њихових власника који „стално обитавају у деветнаест насеља” (Поповић И., 1985: 289) југоисточне Србије. Пажљиво је анализирана не само корисна површина ових објеката него и преображај читавог предела под дејством ове изградње, јер су се временом многе „ливадске парцеле трансформисале у зашумљене плацеве са кућама” (Поповић И., 1985: 290) за одмор и рекреацију.

Извесна сазнања, стечена дотадашњим проучавањем разних тематика овакве градње, узета су у обзир у даљем проналажењу научних приступа таквој проблематици. Тако, структура истосмислених грађевина је образлагана (Поповић И., 1986) кроз међусобни однос новосаграђених и адаптираних зграда на приградским атарима једног дела шумадијске Посавине (Поповић И., 1986). У приказивању елементарних природних услова за подизање истосмислених објеката, у том приградском простору Београдске агломерације, посебно су растумачена евидентна „засавска” клизишта као негативни чинилац градње, њихових поменутих врста, на претежно искошеној површини од Остружнице до Барича. Засебно је разјашњена и размештеност ових врста објеката за одмор и рекреацију понајпре на обједињеној територији општина Чукарице, Обреновца и Барајева. Потом је то исто учињено и са „оним њиховим деловима који су, у склопу шумадијске Посавине” (Поповић И., 1986: 77), на приградском положају у односу на Београд, где су стално настањени скоро сви власници означених новоизграђених и адаптираних здања за одмор и рекреацију. Из простора одређеног дела приобаља Дунава, исте године је географски приказана (Bogdanovi} @., 1987) и Бегечка јама као једна од његових „активних” мртваја. Наведена је генеза и морфометрија а изложене су сажето и особине воде тог малог флувијалног језера (Bogdanovi} @., 1987). Пошто је овај хидрографски објекат, „са обиљем барске вегетације богат и рибом, исти је постао и омиљено стечиште спортских риболоваца” (Bogdanovi} @., 1987: 18-19) који су и саградили многе објекте за одмор и рекреацију, све у облику сојеница. Наглашено је да је тиме, још у 1977. години, и узроковано формирање истосмислене

насеобине таквог изгледа и издуженог облика.

И у 1987. години су објављена три рада у домену ове области друштвено-географских сазнања. Првим саопштењем захваћена су, из околних простора великих градских насеља, тумачења (Поповић И., 1987) глобалног размештаја и структурних обележја већих и мањих група објеката за одмор и рекреацију у непосредној и нешто даљој околини града Ниша (Поповић И., 1987). По фундаменталној оцртаности географске стварности дна и обода релативно простране Нишке котлине назначена су тадашња „нумеричка стања” таквих одмаралишно-рекреативних здања по атарима овог, и у компарацији са њим, и суседних (општинских) пространстава. Уз приказ њихове просечне густине размештености (кв/км) нарочито на атарима где су ови и најприсутнији (Сићево - 17,63, Просек - 22,83, Нишка Бања - 27,52), уследила су и образлагања узрока и последица неуједначене заступљености новосаграђених и адаптираних објеката за одмор и рекреацију (Поповић И., 1987) околу садашњег простирања града Ниша. Други публикован рад се односи на нека сагледавања објеката за одмор и рекреацију, што су били окупљени у простору једног нископланинског терена Србије. Заправо, изнађене су (Поповић И., 1987а) само одређене одлике „викенд урбанизације” која је „легално формирана на локалитету Мало Пландиште” (Поповић И., 1987а: 67), ситуираног у оном искрајку нископланинског Космаја што је приближно на средокраћи Сопота и Младеновца. Тумачењем примарне и секундарне мреже инфраструктуре у овој омањој насеоби-ни за одмор и рекреацију, упозната је и њена цела инфраструктурна опремљеност. Услед „згуснутијег просторног распореда објеката за одмор и рекреацију” (Поповић И., 1987а: 72) разјашњен је, наводом њене морфотиполошке одредљивости, и спонтано збијени тип такве изградње. Крајем исте године извршена је, у делу простора Подунавске регије, и обрада „двојног режима искоришћавања земљишта између Сремских Карловаца и Чортановаца” (Мајејка М., Поповић И., 1987: 259). Тада је утврђено (Мајејка М., Поповић И., 1987) да су, на том делу приобаља Дунава, очуване аграрне површине и истовремено, на мање продуктивном тлу, обезбеђени простори за подизање објеката за одмор и рекреацију. Издвојени подунавски међупростор поменутих (сталних) насеља окарактерисан је „као рекреациона средина са доминантном функцијом приградског одмора” (Мајејка М., Поповић И., 1987: 261). Она се понајвише испољавала на искошеном терену расчлањеног у четири потеса-локалитета (Доњи Караш, Горњи Караш, Средњи Матеј и Краљев Брег) на којима су се скупно утемељили разнолики одмаралишно-рекреативни објекти просторно уобличени у умногоне заокружене целине неједнаких величина и различитих морфологија.

Истосмислена истраживања вршена су, у простору Подунавља, и у следећој години. Управо, у оквиру детаљнијег третирања географске стварности на територији општине Инђија, инкорпорирана су и казивања (*Davidovi} R., 1988*) о насеобинама за одмор и рекреацију. Ово отуда што су се исте, већ тада, у већој мери, просторно уобличиле на извесним деловима атара сеоских насеља Крчедина, Бешке, Чортановаца, Старог и Новог Сланкамена (*Davidovi} R., 1988*). У том смислу су наведени истосмислени локалитети, а побројана су и места сталног становања власника тамошњих објеката за одмор и рекреацију. Средином исте године засебно су разјашњене (*Поповић И., 1988*) и неке просторне карактеристике оне насебине за одмор и рекреацију која се под називом Рударево прилично издужено формирала на једном делу приобаља Сребрног језера. Поред скраћеног приказивања природних црта тог приобалног простора објашњен је и хронолошки развој и изглед ове насебине у зависности од приближно праволинијског пружања истосмислених плацева на приватном поседу уситњене парцелизације (*Поповић И., 1988*). Прилично избирљивља купопродаја приватног земљишта изазвала је овде-онде незаконито присвајање извесних делова тог приобаља Сребрног језера. Будући да се оваква појава знатно ређе сусреће у приобалном простору нашег дела Подунавља, установљено је да је таква „бесправна приватизација обале постала изразита специфичност ове насебине” (*Поповић И., 1988: 241-242*) за одмор и рекреацију. Скоро истовремено у опсежној географској струдији о планини Копаонику и то у одељку о његовим привредним функцијама разложно је казивано (*Васовић М., 1988*) и о насеобинама за одмор и рекреацију. Више пажње је посвећено оним истосмисленим насеобинама које су биле уобличене на два локалитета (Бела река и Пајино пресло) у простору тих средње високих и високих терена. Уочене су њихове различите висинске позиције, као посебна специфичност просторног окупљања тамошњих објеката за одмор и рекреацију. Изнето је да је првоименована насебина, на „благим (1070-1086 m) и веома питомим странама Беле реке, постала мало средиште викенд туризма” (*Васовић М., 1988: 160-161*). Уз то је наведено да се у другопоменутој, на крајњим северозападним теренима (1720-1755 m) високог Сувог Рудишта, „окупило 126 разноликих викендица и вила још 1979. године” (*Васовић М., 1988: 193*).

Током наредне две (1989. и 1990.) године наштампан је само по један чланак из домаћаја означене научне проблематике. С обзиром да је ова проблематика била обухваћена у разноликим просторним целинама (приобаље река и околине градова) иста је и у њима на прикладан начин третирана. Најпре су растумачени (*Поповић И., 1989*) природни и друштвени фактори који су на територији Ве-

ликоградиштанске општине суделовали у уобличавању насеобина за одмор и рекреацију као главне просторне појаве „на релативно зарављеном терену околу Сребрног језера и осталог приобаља Дунава” (Поповић И., 1989: 244). Образложено је да је формирање истосмислених парцела (на друштвеном или приватном поседу диференцијалног бонитета а скоро подједнаких или неуједначених површина) и њихова неорганизована (приватна) или организована (друштвена) „реализација” инфраструктурне снабдевености умногоме определила морфотипологију тамошње изградње објеката (Поповић И., 1989) за одмор и рекреацију. При крају текста је наведено да „већ сада има појава да се у истосмисленим објектима стално обитава, те да је могуће очекивати да ће се изванредан део овакве градње преобразити у стална настањена места” (Поповић И., 1989: 248). У другопоменутој години су, са друштвено-географским третирањем Градске заједнице општина Нови Сад - разјашњени и они „облици и врсте туристичких кретања која су претежно заступљена” (Laškov M., 1990: 305) на тој територији. Понајвише је указивано (Laškov M., 1990) на положај Новог Сада према излетничко-боравишним локалитетима односно насеобинама за одмор и рекреацију, смештених у његовој ближој околини која се тиче извесних делова „нижег” простора Фрушке Горе и непосредног приобаља Дунава. Образложено је да је, међу њима а највероватније и на целој Фрушкој Гори, истосмислена насебина Поповица најстарија и највећа (са близу 200 објеката за одмор и рекреацију), па с тога и најпознатија (Laškov M., 1990). Наведено је да је у том погледу следе насебине Артиљево и Главица, јер је у оквиру прве око 70, а друге преко 50 објеката за одмор и рекреацију. Истакнуто је да су „дунавске” насебине за одмор и рекреацију (Камењар, Риболовац, Асурцић и Најлон) доста млађе али и са много више (преко 600) истосмислених објеката искључиво „сојеничарског” типа, па тако и мале корисне површине.

И у току следећег осмогодишњег (1991-1998.) периода не само да је са скоро истим интензитетом настављено са нешто садржајнијом обрадом назначене научне проблематике већ и оне која је скопчана са започетим истраживањем њихових разноликих претеча. Исте су, у хронолошком и визуелном смислу, „одсликане” у старим вилама и летњиковцима, који су били у одређеним местима, и изграђивани пре Првог св. рата а нарочито у времену између два светска рата.

Будући да је усвајање знања о разноврсној изградњи насеобина за одмор и рекреацију у нашем делу Подунавља било и остало у сфери научног интересовања, приступило се и у следећој години њиховом упознавању (Поповић И., 1991) и на територији општине Голубац. По назници важних елемената „атраaktivности подунавских локалитета за подизање ових насеобина” (Поповић И., 1991: 217)

саопштени су фактори којима је и иницирана таква врста градње. Она је хронолошки сагледана по групама локалитета чија је „најупадљивија издиференцираност по степену изграђености” (Поповић И., 1991: 225) корисне површине у тамошњим објектима за одмор и рекреацију. Из разврставања таквих објеката на сасвим изграђене и полусаграђене утврђене су им, по први пут у овој области научног сазнања, и одговарајуће функције зависно од њихове „инфраструктурне опремљености као кључног услова дужине и начина боравка у њима” (Поповић И., 1991: 228), што је и допринело установљавању морфотиполошких одредница тамошњих насеобина за одмор и рекреацију. У сагласју са више година стеченом умешношћу, усмереној ка упознавању насеобина за одмор и рекреацију из нископланинских простора Србије, пришло се објашњењу (Поповић И., 1991) положаја и изграђености истосмислене насеобине која се уобличила на „локалитету Седлар који је ситуиран на југозападним падинама нископланинског Космаја” (Поповић И., 1991: 69). Садржајно је указано да се неуједначена конфигурација замљишта њеног северног и јужног дела и те како одразила на просторну уобличеност истих, с обзиром да се она показује не само „у дифузном (проређеном и мање проређеном) него и у праволинијском и полукружном размештају” (Поповић И., 1991: 37) разноликих објеката за одмор и рекреацију.

Напред означена истраживања приобалног простора Дунава су обављена и у 1992. години, јер су се иста исказала у адекватном образлагању различитих насеобина за одмор и рекреацију на територији општине Смедерево. Предочено је да су „старе виле и ранији летњиковци праве претече каснијим, савременим, одмаралишно-рекреативним објектима” (Поповић И., 1992: 262) само у Смедеревском Подунављу, па тако и у читавом приобаљу поменуте реке на њеном сектору Београд-Прахово. Издељеност савремених насеобина за одмор и рекреацију на потпуно саграђене и недовољно изграђене дозвољавала је, и на овом приобаљу Дунава, уочавање њихових функција које су понајвише узроковане двоврсном инфраструктурном снабдевеношћу истих. На бази истородних научних резултата, добијених таквим истраживањима у неким крајевима нископланинске Шумадије - отпочело се у истој години и са уопштеним излагањем (Поповић И., 1992а) о доста упадљивом преображају простора тог дела Србије. Потенцирано је да је дуготрајна утемељеност разноликих објеката за одмор и рекреацију „пресудно деловала на трајне измене начина коришћења земљишних поседа” (Поповић И., 1992а: 74) на локалитетима Равнине и Вилино корито (Космај) као и Велика таблица и Гарашки искрајак (Букуља) односно Мала падина (Ковиона). Делимично крчење одређених шумских ревира (Велика косина на Букуљи а нарочито Тресија на Космају) и многоме тера-

терасасто засецање или усецање искошених (падинских) земљишних маса, а поврх свега основно или допунско сређивање већ омеђених (истосмислених) парцела, је и те како изазвало потпуну трансформацију третираних простора (Поповић И., 1992а) односно измену њихових претходних физиономија. Крајем поменуте године сачињен је и први „прилог сагледавању раније одмаралишне функције гласовите Буковичке Бање” (Поповић И., 1992б: 157). У њему је исцрпно казивано (Поповић И., 1992б) о старим вилама и ранијим летњиковцима који су, у оквиру њеног ширег реона били распоређени на благо искошеном терену, познатог под називом Отворено поље. Са прикладним приказом њихових микролокација (са те стране бањског парка), целокупног процеса градње, попримљених назива, архитектонских одлика и грађевинских функција, начињен је и осврт на савремену урбанизацију споменутог а однедавно и Аранђеловцу потпуно припојеног простора, у коме су се сада нашле и споменуте резиденцијалне грађевине (Поповић И., 1992б) ове знамените градске бање.

Са назначеним научним домаћајем проучавања означених вила и летњиковаца, и у следећој години су реализована (Поповић И., 1993) истородна упознавања и оних старих здања која су, у опсегу ширег реона Буковичке Бање, била утемељена на скоро заравњеном терену (Сеничани) северозападно од назначеног парка (Поповић И., 1993) исте. Тиме и тако је заокружено сагледавање свих ранијих одмаралишних грађевина из споменутог простора овог познатог бањског насења Србије. Скоро истовремено, око села Ритопека (општина Гроцка) и непосредног приобаља Дунава, спроведена су (Јаћимовић Б., Поповић И., 1993) подробнија аграрно-географска изучавања у чијем је оквиру засебно истакнута просторна трансформација ранијих пољопривредних терена. Она се, у том приградском делу Београда односно на непосредном приобаљу Дунава - по најчешће сукцесивно исказивала „у перманентном увећању периодичне изградње објеката за одмор и рекреацију” (Јаћимовић Б., Поповић И., 1993: 152). Ово је објашњено тиме што се већ до 1982. године, око 200 истосмислених грађевина постепено било окупило у неколико већих и мањих група. Отуда је и наглашено да је то довело до смањеног искоришћавања пољопривредног земљишта, с обзиром да су, већ онда, само виноградарске површине опале за око 55 ha (Јаћимовић Б., Поповић И., 1993) тамошњег испарцелисаног земљишта. И друге пољопривредне површине су се убрзо преобразиле у многобројне плацеве на којима су размештени разнолики објекти за одмор и рекреацију. У тој години су разматране (Ромелић Ј., Ђуричић Ј., 1993), из околног простора великих градова, и карактеристике „излетничко-рекреативне функције неких делова приградске

зоне Новог Сада” (*Ромелић Ј., Ђуричић Ј., 1993: 117*). Најпре су назначене, интерним потребама намењене, величине рекреативних површина у оним малим насељима (Ветерник, Ковиљ, Буковац, Лединци и др.) који окружују Нови Сад. Затим су нешто детаљније тумачени излетничко-рекреативни локалитети, што су из његовог приградског простора скопчани за приобаље Дунава и благе падине Фрушке Горе. За разлику од навода увелико афирмисаних насеобина за одмор и рекреацију овде су по први пут поменути и знатно мање познати истосмислени локалитети, „где је готово хаотично никла градња викенд објеката” (*Ромелић Ј., Ђуричић Ј., 1993: 121*) различитих величина и корисних површина.

У домену третиране научне тематике начињено је, у 1994. години, само једно саопштење. Оно се односи на сажетији обухват означене проблематике у оквиру одговарајућих уочавања новијих морфо-насеобинских особености шарпланинског села Средске (*Поповић И., 1994*). У опсежном казивању (*Поповић И., 1994*) о Средској као планинском селу (615-790 m) разбијеног типа, потенцирани су међупростори (њених) седам заселака у смислу погодних природних услова за изградњу и таквих објеката који не служе сталном становању, већ „обитавању у нешто дужим периодима, нарочито у топлијем делу године” (*Поповић И., 1994: 109*). Уследила су и појашњења да су, у том делу Средачке жупе, новонастале грађевине за одмор и рекреацију на „мањем простору и на бољој локацији од прилично удаљених заселака” (*Поповић И., 1994: 111*) овог сеоског насеља. Дистрибуирани у непосредној близини пута Призрен-Штрпце, истосмислени објекти су и знатно доступнији па тако и оправдано дуже посећенији у одмалиралишно-рекреативном смислу.

Током 1995. године обухваћена је ова проблематика у два научна прилога различите насловљености. У једном је, у оквиру географске студије о микрорегиону Ражана, сачињен (*Поповић И., 1996*) и одговарајући приказ три одмаралишно-рекреативна локалитета, распоређених у простору, уз и недалеко, од средњевисоког (790-830 m) гребена познате планине Букова (општина Косјерић). Окарактерисани новоподигнутим објектима за одмор и рекреацију исти локалитети су једини те врсте на скоро целој територији ове општине. Зато су и саопштени основни подаци о микролокацијама и просторној дисперзији разнолико обликованих објеката у опсегу тих истосмислених насеобина мањег обима. Исте су, на том средњевисоком планинском терену, посматране и у погледу њихове инфраструктурне опскрбљености, чији би квалитетнији садржај свакако могао „да резултира трансформацијом ових насеобина за одмор и рекреацију у стална насеља” (*Поповић И., 1996: 79*) тог краја. У другом поменутом чланку, из ове године, дат је прилог истраживању

(Поповић И., 1995) старих одмаралишно-смештајних објеката у бањским насељима Србије. Исказан на примеру сагледане периодичне изградње комерцијалних вила у Сокобањи и Нишкој Бањи, исти понајпре обухвата поимање таквих, знатно раније „постојећих”, вила које су због комерцијалног смештаја гостију подизане у овим бањским насељима током периода између два светска рата. Садржајније су представљене „хронолошке” особености њихових грађевинских уобличавања (Поповић И., 1995), јер су она у тим бањама просторно проанализирана по петогодишњим периодима (1926-1930., 1931-1935., 1936-1940.) споменутог времена.

Сродна здања (старе виле и летњиковци) су, у наредној години, била уприличена и ка познавању одмаралишно-рекреативне функције планина Србије. То је учињено излагањем (Мађејка М., Поповић И., 1996) основних одлика споменутих грађевина, ситуираних на северо-западном подножју нископланинске Авале. Разматрана им је просторна дисперзија на таквим нископланинским теренима, а напоредо са хронологијом градње оваквих старих летњиковаца и вила дотакнуте су и позније (савременије) измене на таквим објектима и околном земљишту (Мађејка М., Поповић И., 1996) у том делу ове планине. Исте године је начињен (Поповић И., 1996а) и овећи прилог истосмисленом проучавању савремене легалне градње објеката за одмор и рекреацију у оном „делу Подунавља који се сматра западним пределом ширег ђердапског сектора” (Поповић И., 1996а: 5) Дунава. У уводу је, по први пут у овом домаћају научног сазнања, етимолошки разјашњена реч Багремар којим се означава локалитет, са објектима за одмор и рекреацију, у приградском простору Великог Градишта. Детаљније су потом представљени сви најважнији природни и друштвени фактори иницијалне изградње споменутих објеката за одмор и рекреацију у Багремару а прикладно је разјашњено и истосмислено просторно окупљање истих (Поповић И., 1996а). Оно се „збило” у петогодишњем периоду (1970-1974.) на претходно испацелисаном земљишту Багремара који је у опсегу овећег друштвеног поседа. Истовремено је уложен посебан труд на расветљавању (Поповић И., Вучетић М., 1996) хронолошког одвијања новијих географских промена у микрорегиону Костолачког Подунавља. Указано је на физиономију тамошњег простора у другој половини 19. и првим деценијама 20. века, а уз то су протумачене међуратне и поратне, савремене, измене „претходних садржаја у скоро целом том микрорегиону, а посебно на приобаљу рукавца Дунава - Костолачког Дунавца” (Поповић И., Вучетић М., 1996: 39). Са одговарајућом картографском представом тог приобалног простора образложени су нарочито његови најновији преображаји који су се очитовали и у подизању омањих насебина за одмор и рекреацију. Уследило је и

изношење основних показатеља о таквим насеобинама које су се сместиле ближе Костолцу (Топољар и Канал), али и оних које су на удаљенијим локацијама (Острово, Шугавица и Ушће) од овог сталног насеља (Поповић И., Вучетић М., 1996). У оквиру студиозне географске представе територије општине Сомбор, исте године су обрађени (*Група аутора*, 1996) и они садржаји тамошњег простора који се тичу уобличених насеобина за одмор и рекреацију. Услед тога су подробније потенцирани истосмислени локалитети, ситуирани искључиво на теренима најсевернијег дела нашег дела приобаља Дунава. Наведени су називи (Копани фок, Барачка, односно Харкаш и Дарашки фок) и микропозиција истосмислених насеобина а истакнут је и број (350, 320, односно 170 и 75) објеката за одмор и рекреацију (*Група аутора*, 1996) који су у њима присутни. Уз то је наглашено да су многи саграђени објекти сојеничарског типа, тако да се у томе и садржи основна ознака споменутих насеобина за одмор и рекреацију.

И у 1997. години је публикован само један чланак којим се ближе упознаје „изградња и просторна физиономија викенд насеобине Лучића ограда на падинама Маљена” (Поповић И., 1997: 142). Понајпре је усмерена пажња на сагледавању елементарних одлика природне средине тог „седишта” одмора и рекреације у простору овог средње високог предела Србије. Потом је прикладно растумачена (Поповић И., 1997) читава хронологија сукцесивне изградње разноликих објеката за одмор и рекреацију у обухваћеном падинском (820-960 m) терену споменуте насеобине Лучића ограда. Утврђен је и њихов просторни размештај, а уследила је и представа основних обележја садржаја (степен изграђености и структура постојећих објеката) истосмислене насеобине (Поповић И., 1997), па се тако указало и на просторну физиономију исте.

У 1998. години је, из домаћаја тематике о старим одмаралишно-рекреативним објектима, урађен (Поповић И., 1998) и прилог њиховом детаљнијем познавању на примеру приказа „одредница насеобинског развоја Нишке Бање у периоду између два светска рата” (Поповић И., 1998: 16). Сагледан је изглед ове гласовите Бање пре Првог светског рата, представљањем просторних садржаја којим се она одликовала у последњим деценијама 19. и почетком 20. века. Највећи део рада се односи на приказивање одредница старих вила и ранијих летњиковаца који су као једини одмаралишно-смештајни објекти, отпочели да се граде у Нишкој Бањи већ од 1923. године (Поповић И., 1998). Отуда су и изложени њихови основни показатељи (микропозиција, надморска висина, име власника, година изградње), али и оне ознаке (спратност и број соба за издавање бањским гостима) таквих здања, које су се мењале скоро сваке године

године тако да су и представљене, у простору ондашњег пружања Бање, по петогодишњим периодима (1921-1925., 1926-1930., 1931-1935. и 1936-1940.) већ споменутог међуратног времена. Из нископланинских просторних целина Србије обухваћена је, крајем исте године, у обради (Поповић И., 1998) и проблематика истосмисленог микрореона који се увелико формирао на нижим теренима источног простора планине Мироч. Нешто детаљније су изложени његови садржаји који се, наблизо Кладова, понајпре огледају у присуству некада активног а од пре десетак година запустелог спортско-рекреативног центра. Више њега је посебно размотрен терен на коме су се сконцентрисале три (Добра вода, Баре и Средсело), међусобно мало удаљене, омање насеобине за одмор и рекреацију (Поповић И., 1998а). Назначена је просторна дистрибуција њихових објеката који су, на упадљиво неравном земљишту, у различитом броју (48, 27 и 34) и изгледу заступљени у њима.

Не узимајући у обзир наше, напред наведено, коауторско дело (Станковић С., Поповић И., Јовичић Ж., 1998.) треба потенцирати да је географско-туристичка проблематика насеобина за одмор и рекреацију досада била обухваћена, по нашем знању, у петдесет чланака различитог обима. Међу њима су најмање (10 или 20 %) заступљени они у којима је ова тематика само дотакнута или пак више мање узгредно изношена у периоду 1972-1980. године. У односу на њих, знатно су више (18 или 36%) присутнији такви радови који су, током периода 1991-1998. године, у приличној мери или у потпуности били "испуњени" оваквом тематиком. Скоро сваки други, односно 22 или 44% оваквих чланака публиковано је, са означеним темама, у претходој деценији тј. у периоду 1981-1990. године.

Речено јасно казује да је годишњи просек објављених чланака износио 2,00 у првопоменуто време, 2,25 у другозначеном периоду, а 2,20 у трећепоменутој деценији. Ово због тога што је у шест дисконтинуираних година, према нашем сазнању, наштампан само по један, а у две „раздвојене” године чак и по четири чланка са третираном научном проблематиком.

Литература

- Стеван М. Станковић, Иван Б. Поповић и Живадин Јовичић: *Регионали-зација Србије - просторне структуре туризма* (стр. 5-135); Српско географско друштво; Београд; 1998.
- Живадин Јовичић: *Грочанско Подунавље - главни излетнички реон Београда*; Зборник радова, књ. XIV (стр. 175-187); Географски институт ПМФ-а; Београд; 1967.
- Михајло Костић и Живорад Мартиновић: *Туристички центар Дивљана, Прилог туристичко-географском проучавању*; Гласник, св. 52, бр. 2 (стр. 121-139); Српско географско друштво; Београд; 1972.
- Веселин Ђуричковић: *Виноградарство Фрушке Горе*; Гласник, св. 53, бр. 1 (стр. 79-97); Српско географско друштво; Београд; 1973.
- Михајло М. Костић: *Ргошка Бања, Прилог проучавању термалних насеља источне Србије*; Гласник, св. 53, бр. 2 (стр. 101-116); Српско географско друштво; Београд; 1973.
- Михајло М. Костић: *Прилички кисељак*; Гласник, св. 55, бр. 2 (стр. 51-60); Српско географско друштво; Београд; 1975.
- Томислав Ракићевић: *Анализа и оцена природних потенцијала као основе развоја туризма на примеру општине Титово Ужице*; Зборник радова, књ. XXIII (стр. 39-62); Географски институт ПМФ-а; Београд; 1976.
- Милорад Милошевић - Бревинац: *Наше село и туризам*; Гласник, св. 56, бр. 1 (стр. 63-75); Српско географско друштво; Београд; 1976.
- Михајло М. Костић: *Кроз регион Калафата*; Глобус, бр. 11 (стр. 171-176); Српско географско друштво; Београд; 1979.
- Михајло М. Костић и Драгољуб Милановић: *Бања Врујци, Прилог проучавању балнеотуристичких насеља западне Србије*; Географски годишњак, бр. 15 (стр. 21-47); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1979.
- Миливоје М. Мађејка и Михајло М. Костић: *Врдничка Бања, Један од изванредних примера валоризације раритетних термоминералних налазишта*; Зборник радова, књ. 32 (стр. 245-276); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1980.
- Branislav Bukurov i Živan Bogdanović: *Opština Beočin*, Geografska monografija (str. 4-152); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1981.
- Иван Б. Поповић: *Туристичке одреднице насеобинског простора на Суворорском Рајцу, Прилог проучавању туристичких насеља западне Србије*; Гласник, бр. 17 (стр. 329-353); Међуопштински историјски архив; Ваљево; 1982.
- Иван Б. Поповић: *Насеобинске ознаке туристичког простора Букуље Прилог проучавању туристичких насеља Шумадије*; Географски годишњак, бр. 19 (стр. 59-88); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1983.
- Радован Ршумовић: *Хидролошке особине Златибора и њихова примена у грађевинарству*; Ужички зборник, бр. 12 (стр. 471-476); Народна биб-

- лиотека и Народни музеј; Београд; 1983.
- Михајло М. Костић и Иван Б. Поповић: *Гоњотрелчанска Бања, Један пример савременог прерастања сеоске бање у развојни балнеотуристички центар*; Зборник радова, књ. 35 (стр. 93-123); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1983.
- Milivoje M. Maćejka i Ivan B. Popović: *Savremene posledice korišćenja agrarnih površina na primeru Banje Vrujci, Prilog proučavanju preobražaja prostora pod pritiškom vikend izgradnje*; Zbornik "Geografski aspekti prirodnih i ljudskih resursa Jugoslavije" (str. 103-109); Geografsko društvo Kosova; Priština; 1984.
- Олга Савић: *Гроцка - савремено територијално ширење варошице, Пример савремених промена градских насеља Шумадије*; Зборник радова, књ. 36 (стр.77-105); Географски институт "Јован Цвијић" САНУ; Београд; 1984.
- Slobodan Ćurčić: *Opština Stara Pazova*, Geografska monografija (str. 1-240); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1984.
- Михајло М. Костић и И. Б. Поповић: *Савинац, Прилог проучавању термалних рекреатива Шумадије*; Зборник радова, књ. 36 (стр. 173-202); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1984.
- Михајло М. Костић и Иван Б. Поповић: *Орашки кисељак, Прилог проучавању минералитета експортне експлоатације*; Зборник радова, књ. 37 (стр. 81-101); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1985.
- Иван Б. Поповић: *Места сталног боравка власника викенд кућа у општини Варварин, Прилог истраживању викенд насебина Шумадије*; Географски годишњак, бр. 21 (стр. 51-57); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1985.
- Иван Б. Поповић: *Главне просторне одлике викенд насебина на подручју Власинског језера, Прилог познавању викенд изградње у југоисточној Србији*, Лесковачки зборник, бр. 25 (стр. 285-293); Народни музеј; Лесковац, 1985.
- Иван Б. Поповић: *Међусобни однос новосаграђених и адаптираних викенд зграда на атарима шумадијске Посавине, Прилог истраживању структуре викенд изградње на територији града Београда*; Географски годишњак, бр. 22 (стр. 75-82); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1986.
- Živan Bogdanović: *Begeška jama*; Zbornik radova, br. 16 (str. 12-19); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1986.
- Иван Б. Поповић: *Размештај и структурна обележја викенд изградње на територији општине Ниш, Прилог познавању викенд насебина у комунама југоисточне Србије*; Нишки зборник, књ. 16 (стр. 73-90); Издавачко-штампарска рад. орган. „Градина”; Ниш; 1987.
- Иван Б. Поповић: *Инфраструктурна опремљеност и морфотиполошка одредљивост викенд насебине Мало планиште на Космају Прилог познавању легалне викенд градње Шумадије*; Географски годишњак, бр. 23 (стр. 67-74); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1987а.
- Milivoje M. Maćejka i Ivan B. Popović: *Dvojni režim iskorišćavanja zemljišta u*

- me|uprostoru Sremskih Karlovaca i ^ortanovaca, Prilog prou~avanju razgrani~avanja vikend-reona i produktivnog tla u Podunavlju; Zbornik XII kongresa geografa Jugoslavije (str. 259-262); Savez geografskih dru{tava Jugoslavije i Geografsko dru{tvo Vojvodine; Novi Sad; 1987.*
- Rade Davidović: *Opština Inđija - geografska monografija* (str. 7-238); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1988.
- Иван Б. Поповић: *Неке просторне карактеристике викенд насеобине Рударево код Великог Градишта, Прилог проучавању бесправне викенд изградње у Подунављу; Зборник радова, књ. 40 (стр. 235-246); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1988.*
- Милорад Васовић: *Копаоник, географска монографија; Посебна издања, књ. 65 (стр. 3-235); Српско географско друштво; Београд; 1988.*
- Иван Б. Поповић: *Основне одлике викенд изградње на територији општине Велико Градиште, Зборник радова, књ. 41 (стр. 243-258); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1989.*
- Miroslava Laškov: *Turizam i ugostiteljstvo u Gradskoj zajednici opština Novi Sad; Novi Sad II - društvena geografija* (str. 285-310); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1990.
- Иван Б. Поповић: *Главна обележја и неке специфичности викенд насеља и насеобина на територији општине Голубац, Прилог истраживању викенд изградње у Подунављу; Зборник радова, књ. 43 (стр. 217-233); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1991.*
- Иван Б. Поповић: *Локација и просторна изградња викенд насеобине Седлар на Космају, Прилог познавању викенд насеобина у нископланинском простору Србије; Географски годишњак, бр. 27 (стр. 69-74); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1991.*
- Иван Б. Поповић: *Реони за одмор и рекреацију на територији општине Смедерево; Посебна издања, књ. 39 (стр. 262-274); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1992.*
- Иван Б. Поповић: *Утицај изградње објеката за одмор на промене у физиономији неких крајева Шумадије, Прилог познавању просторних преображаја Србије; Географски годишњак, бр. 28 (стр.73-77); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1992а.*
- Иван Б. Поповић: *О старим вилама и летњиковцима у ширем реону Буковичке Бање (I), Прилог истраживању одмаралишне функције бањских насеља Србије; Географски годишњак, бр. 28 (стр. 43-53); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1992б.*
- Иван Б. Поповић: *О старим вилама и летњиковцима у ширем реону Буковичке Бање (II), Прилог истраживању одмаралишне функције бањских насеља Србије; Географски годишњак, бр. 29 (стр. 69-83); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1993.*
- Братислав Јаћимовић и Иван Б. Поповић: *Аграрно-географске промене у приградској зони београдског Подунавља, на примеру Ритопека; Зборник радова, св. ХLI (стр. 147-156); Географски факултет; Београд; 1993.*
- Јован Ромелић и Јован Ђурчић: *Карактеристике излетничко-рекреативне функције делова приградске зоне Новог Сада; Зборник радова, св. ХLI*

- (стр. 117-123); Географски факултет; Београд; 1993.
- Иван Б. Поповић: *Новије морфо-насеобинске особености шарпланинског села Средске*; Зборник радова, св. XLIII (стр. 105-111); Географски факултет; Београд; 1994.
- Иван Б. Поповић: *Стална насеља и викенд насеобине у микрорегиону Ражана*; Микрорегион Ражана - географска студија (стр. 63-79); Министарство заштите животне средине Републике Србије; Београд; 1996.
- Иван Б. Поповић: *Хронологија изградње комерцијалних вила у Сокобањи и Нишкој Бањи, Прилог истраживању старих смештајних објеката у бањским насељима Србије*; Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1995.
- Миљивоје М. Маћејка и Иван Б. Поповић: *Предратне виле и летњиковци у северозападном подножју Авале (I), Прилог познавању одмаралишно-рекреативне функције планина Србије*; Географски годишњак, бр. 32 (стр. 27-38); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1996.
- Иван Б. Поповић: *Положај и фактори иницијалног уобличавања викенд насеља Багремар код Великог Градишта, Прилог истраживању легалне викенд изградње у Подунављу*; Географски годишњак, бр. 32 (стр. 5-17); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1996а.
- Мајовски М. Вучетић и Иван Б. Поповић: *Новије географске промене у региону костолачког Подунавља, Прилог регионалном упознавању преображаја Србије*; Географски годишњак, бр. 32 (стр. 39-51); Срп. геог. друштво - Подружница Крагујевац; Крагујевац; 1996.
- Група аутора: *Општина Сомбор, географска монографија* (стр. 3--246); Институт за географију ПМФ-а; Нови Сад; 1996.
- Ivan B. Popović: *Izgradnja i prostorna fizionomija vikend naseobine Luči'a ograda na radinama Maljena*; Turizam, br. 1 (стр. 142-146); Institut za geografiju PMF-a; Novi Sad; 1997.
- Иван Б. Поповић: *Насеобински развој Нишке Бање у периоду између два светска рата*; Зборник радова, књ. 47-48 (стр. 121-139); Географски институт „Јован Цвијић” САНУ; Београд; 1998.
- Иван Б. Поповић: *Главне одлике Мирочког реона за одмор и рекреацију, Саопштење, рукопис* (стр. 1-8); Научни скуп „Откривање и валоризација нових туристичких простора”; Нови Сад; 16-17. 10.; 1998а.

Summary

Ivan POPOVIC

CHRONOLOGICAL SURVEY OF KNOWLEDGE GAINED ABOUT THE REST AND RECREATION CENTRES IN SPATIAL ENTITIES OF SERBIA

A view into all current, known to author socio-geographical and geographical-tourist studies in Serbia with incidental hints on scientific topics of rest and recreation, is given in the paper together with concisely mentioned reasons for that effort. In accordance with that effort chronologically are presented the papers in which from 1971 to 1979 were casually mentioned the subjects of the formation right along of many rest and recreation centres of that time. They were for the most part established in the areas with mineral springs and newly created centres of spas in Serbia.

The greatest part of the article is understandably concerned with the chronologically composed survey of those papers which comprised in substantial or full measure a more exhaustive and regarding the contents more heterogeneous scientific knowledge about the mentioned and newly explored rest and recreation centres. These centres were already dispersed in the course of two unconnected periods (1981-1990 and 1991-1998 respectively) in the spatial units of big towns, along the major rivers and artificial lakes, medium high, and high mountain areas, and particularly attractive localities in Serbia. Mention of it has also been made in the assembled chronology of the knowledge gained in the field of that geographical-tourist scientific discipline.